

ČUVARI ŠUME



Naslov originala:
Harklights by Tim Tilley

U sećanje na mog oca. Tvoje sunce nastavlja da sija.

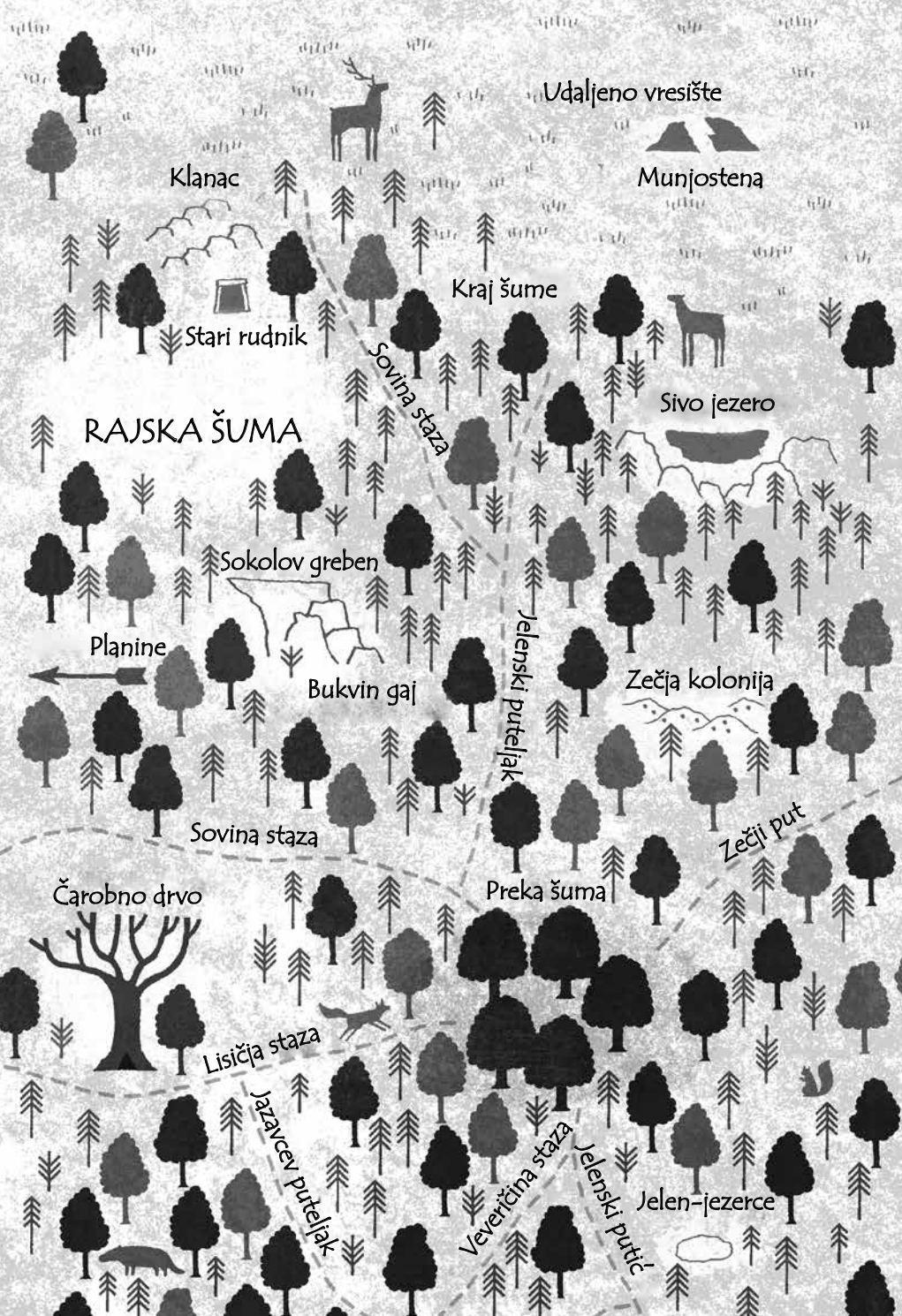
Copyright © Tim Tilley, 2021
Propolis Books © za srpsko izdanje 2021

Sva prava zadržana.
Zabranjeno preštampavanje u delovima i u celini.



Prevod s engleskog: Aida Bajazet





Udaljeno vresište



Munjostena

Klanac



Stari rudnik



Kraj šume



Sivo jezero



RAJSKA ŠUMA

Sovina staza

Sokolov greben



Planine



Bukvin gaj

Jelenjski puteljak

Zečja kolonija

Sovina staza

Zečji put

Čarobno drvo



Preka šuma

Lisičja staza



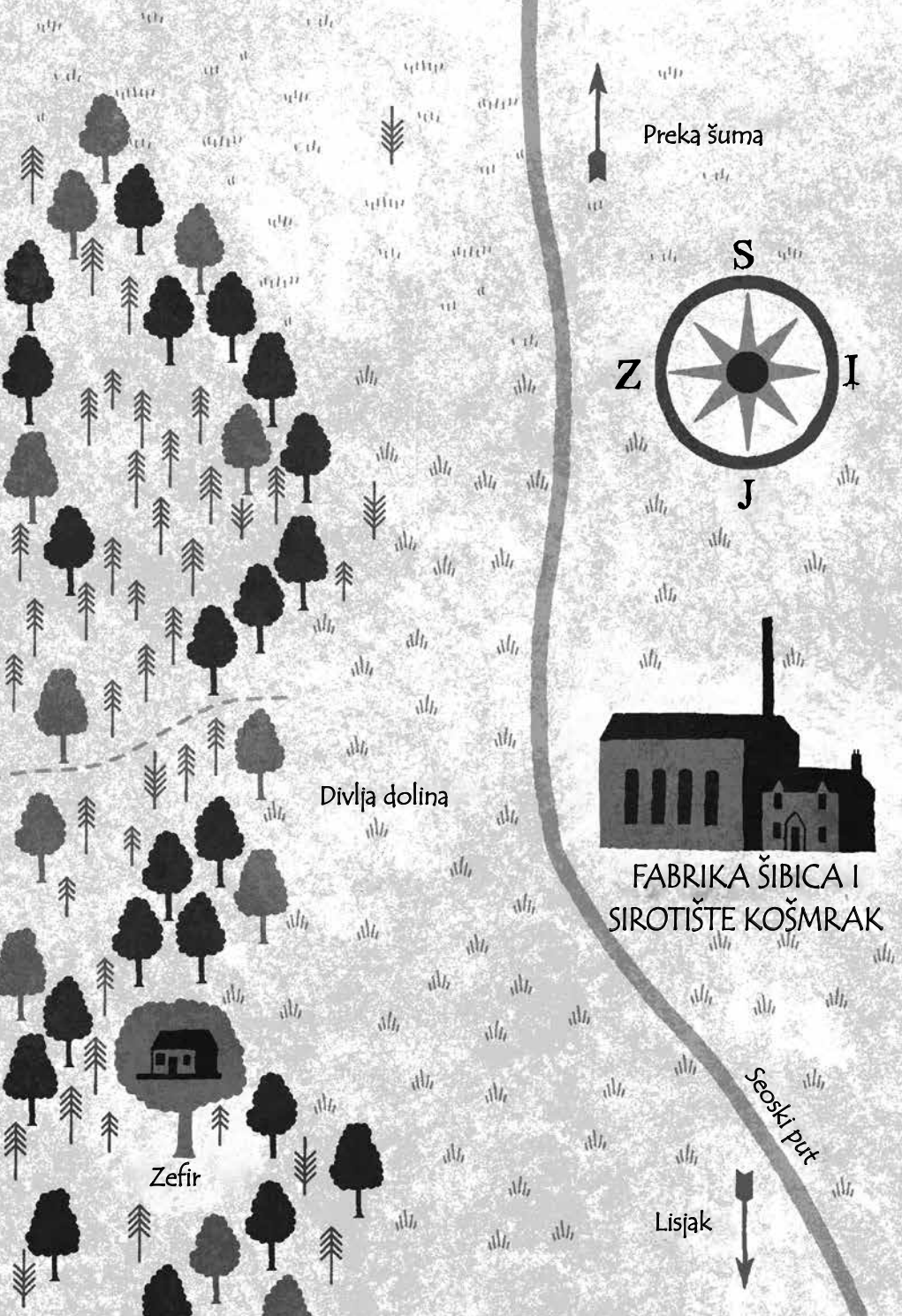
Jazavcev puteljak

Veveričina staza

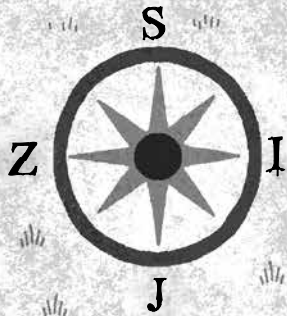
Jelenjski putić

Jelen-jezerce





Preka šuma



Divlja dolina



FABRIKA ŠIBICA I
SIROTIŠTE KOŠMRAK



Zefir

Lisjak

Seoski put



PRVO POGLAVLJE

NOVO SIROČE

Baba Groza stiže. Napeti kao strune, iščekujemo njen dolazak. Čekamo da čujemo ko će danas biti kažnjen i dovodi li novo siroče. Šrafko skače sa stolice u trenutku kad Baba Groza ulazi u trpezariju. Kao i obično, obučena je u crni žaket i suknju do poda. Seda kosa skupljena joj je u punđu na potiljku. U ruci joj je debela batina. Iza nje korača sitan dečak.

Prestajem da držim dah i ispuštam vazduh kroz nos.

To je novo siroče.

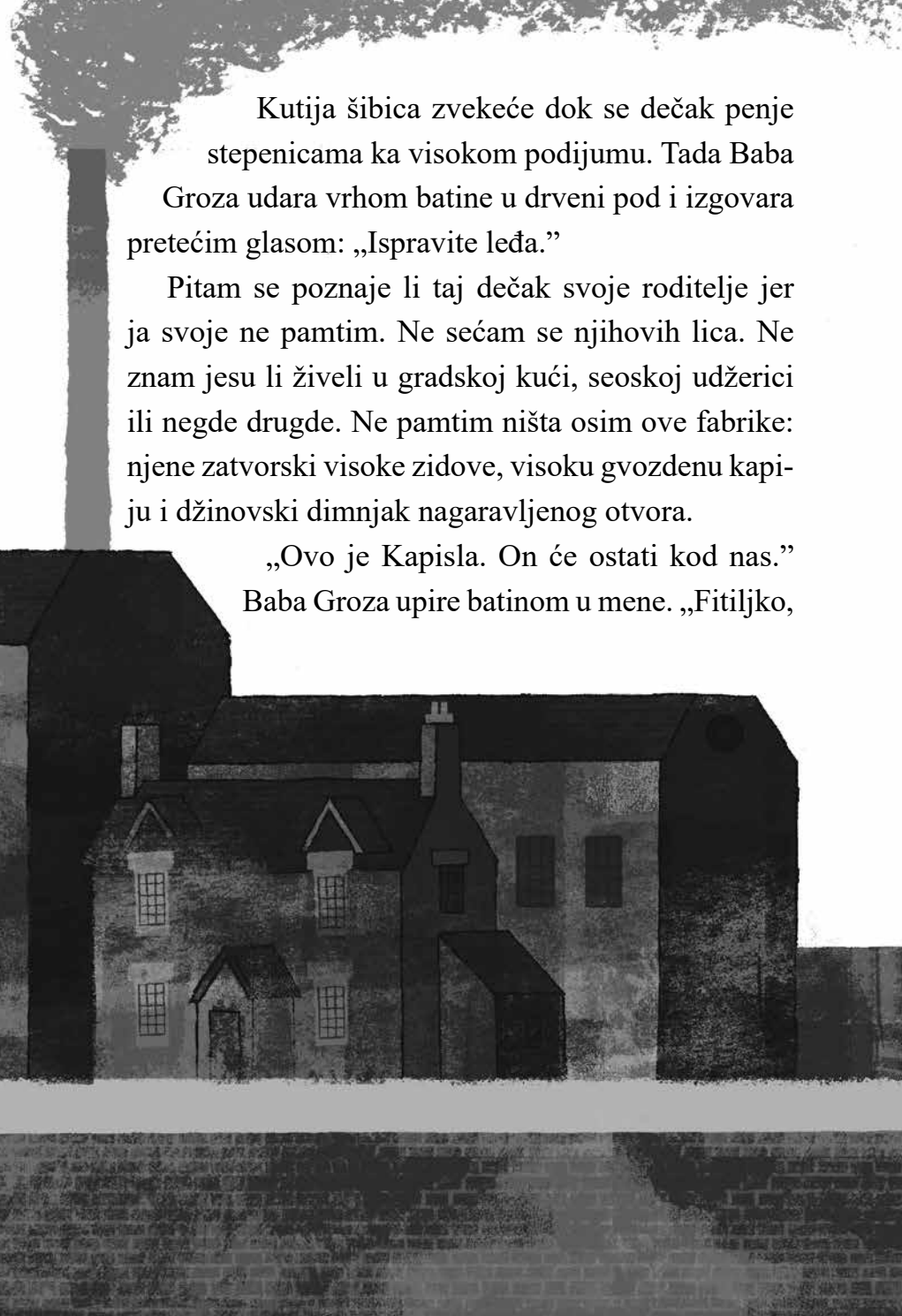
Dečak deluje veoma uplašeno. Već su mu obukli tamnosivu odeću kakvu i mi ostali nosimo. U ruci mu zvecka crno-žuta kutija šibica *Košmrak*. Baba Groza ih daje svakom novom siročetu. Kaže da je to poklon,

prva kutija šibica spakovana samo za njega.

Većina nas siročadi gospođicu Baget zove Baba Groza. Tako smo je nazvali zato što svakom novopri-
stiglom siročetu prvo ukrade pravo ime i nadene mu
novo. I zato što ima groznu narav.

Baba Groza nosi gvozdeni štitnik za palac, koji
izgleda kao deo viteške rukavice. Nosi ga sve vreme
mada joj je potreban samo onda kada odapinje svoj
samostrel.





Kutija šibica zvekeće dok se dečak penje stepenicama ka visokom podijumu. Tada Baba Groza udara vrhom batine u drveni pod i izgovara pretećim glasom: „Ispravite leđa.”

Pitam se poznaje li taj dečak svoje roditelje jer ja svoje ne pamtim. Ne sećam se njihovih lica. Ne znam jesu li živeli u gradskoj kući, seoskoj udžerici ili negde drugde. Ne pamtim ništa osim ove fabrike: njene zatvorski visoke zidove, visoku gvozdenu kapiju i džinovski dimnjak nagaravljenog otvora.

„Ovo je Kapisla. On će ostati kod nas.”
Baba Groza upire batinom u mene. „Fiteljko,

hoću da mu ti pokažeš kako se ovde ponašamo.”

Stomak mi se grči. Ne smem da pokažem strah da ne bih opet dobio batinom po leđima. Dok ustajem s klupe, Latica me gurka laktom. „Kladim se da ovaj neće izdržati do jutra.”

„Videćemo.” Nadam se da greši. Inače, to bi bilo treće siroče u nizu koje je netragom nestalo i posle kog bih ja ponovo radio pored praznog sedišta.

Odvodim Kapislu do stola. Pretpostavljam da mu je sedam ili osam godina. Koža mu je bela kao sir, kao da je živeo u podrumu ili šupi za ugalj. Dok ga smeštam na klupu pored sebe, on i dalje zveckica šibicama.

„Uzela ti je sve stvari, zar ne?”, šapućem.

Kapisla klima glavom.

„Baba Groza to svima radi. Ja sam Fiteljko.”

Posle nekoliko minuta vrata kuhinje se s treskom otvaraju i kroz njih prolazi Katanac gurajući pred sobom kolica s praznim činijama i velikim mesinganim samovarom. Katanac je najstarije siroče u fabrici i radi kao Baba Grozina desna ruka. Brada mu je toliko oštra da bi o nju mogao kresnuti šibicu. Ponekad to i čini samo da bi nas zaplašio. Mrzimo ga skoro jednako kao i Baba Grozu.

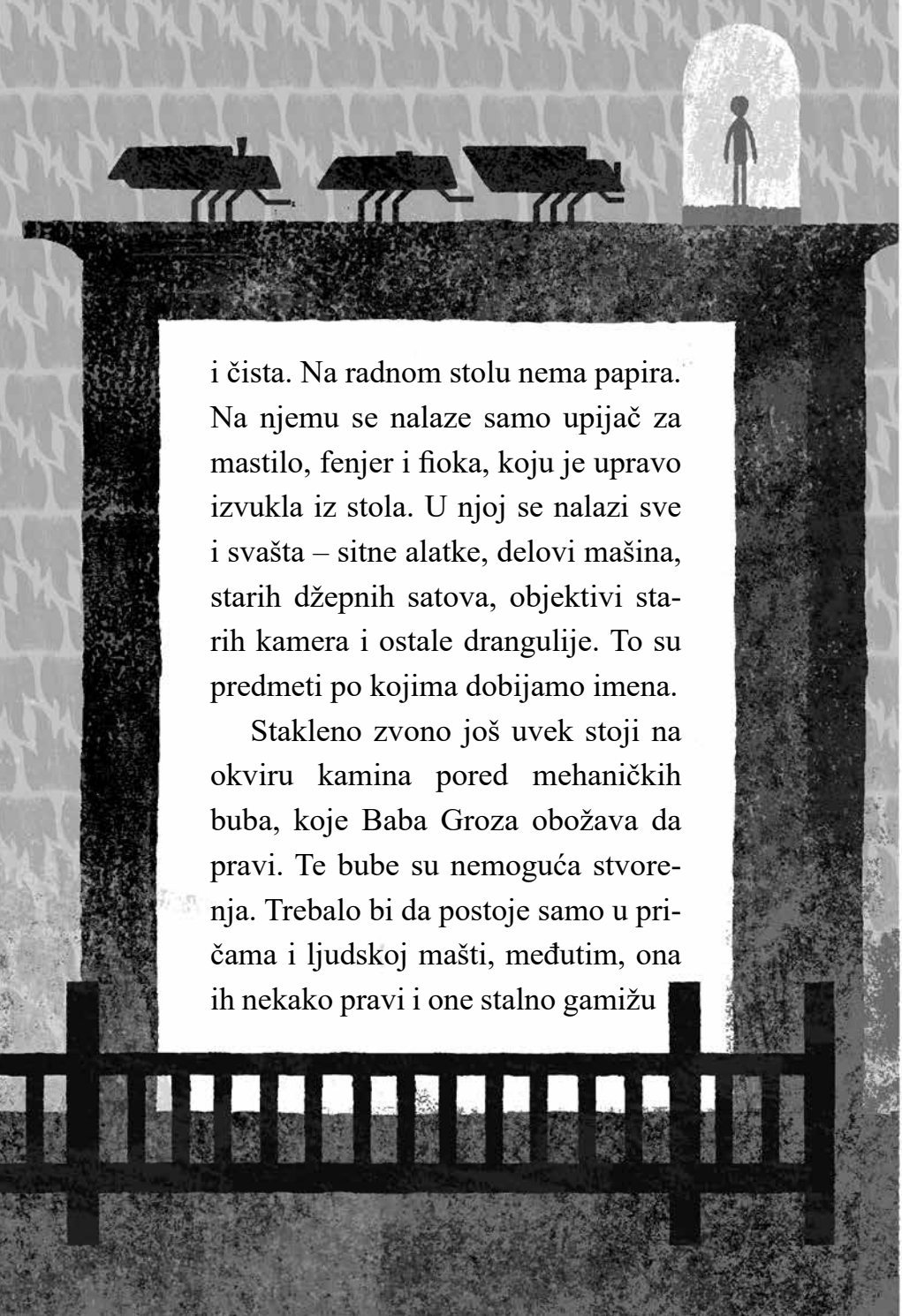
Katanac uzima činiju svojom zdepastom rukom i odvrće metalnu slavinu na samovaru iz koje curi mlaz odurne, zgrudvane sivkaste tečnosti.

Kapisla zuri u svoju činiju.

„Ovsena kaša”, kažem mu. „Nju dobijamo za svaki obrok. Nije toliko bljutava. Potpuno je bezukusna, pa možeš da zamisliš koji god ukus poželiš. Zapamti, moraš sve da pojedeš, inače se nećeš dobro provesti.” Pokazujem mu glavom ka Katancu, koji u svaku činiju sipa po kašičicu guste tečnosti iz smeđe bočice. „To je lek. Daju nam ga da ostanemo zdravi.”

Baba Groza i Katanac, naravno, ne jedu kašu. Oni sede za visokim stolom na kom su ovali s pečenom piletinom, ćuretinom, pačetinom, kobasicama i slaninom, junećom i jagnjećom kolenicom i pečenim krompirom prelivenim sokom od pečenja. Tu su i poslastice; kolačići od marcipana, pita od jabuka, knedle sa šljivama, vanilice, puter-tart i puding od jagoda. Nikada nam ne daju čak ni ostatke iako im uvek ostanu brdo hrane.

Posle večere Baba Groza naređuje Kapisli i meni da krenemo u njenu kancelariju, dok Katanac tera ostalu siročad na sprat. Ona otključava vrata i pušta nas unutra. Kao i obično, njena kancelarija je uredna



i čista. Na radnom stolu nema papira. Na njemu se nalaze samo upijač za mastilo, fenjer i fioka, koju je upravo izvukla iz stola. U njoj se nalazi sve i svašta – sitne alatke, delovi mašina, starih džepnih satova, objektivni starih kamera i ostale drangulije. To su predmeti po kojima dobijamo imena.

Stakleno zvono još uvek stoji na okviru kamina pored mehaničkih buba, koje Baba Groza obožava da pravi. Te bube su nemoguća stvorenja. Trebalo bi da postoje samo u pričama i ljudskoj mašti, međutim, ona ih nekako pravi i one stalno gamižu

i čangrljaju po kancelariji.

Ispod staklenog zvona je minijaturni čovek, ne veći od dve kutije šibica koje su postavljene jedna na drugu. Obučen je u odeću za lutke i leži na postelji od suve mahovine i lišća. Koža mu je debela i ogrubela kao rukavica. Oči su mu zatvorene.

Kapisla ga primećuje i reaguje kao i svako novo siročće – istovremeno je zadivljen i preneražen. Prebacuje se s noge na nogu i ćuti, dok Baba Groza otključava jednu od niskih komoda.

„Uzmi, ovo je za tebe”, obraća mu se osorno i predaje mu vuneno ćebe, pepeljastosivo kao što su njena kosa i naša odeća. Jedina druga boja koja može da se vidi u *Košmraku* – izuzev naših modrica – jeste jarkocrveni ruž na Baba Grozinim usnama.

„I ovo”, nastavlja ona i daje mu štapić krede. „Dobićeš po parće na svake dve nedelje, a Latica će ti dati slike iz novina.” Uglovi usana joj se izvijaju u hladan podsmeh. „Koristićeš ih da se prisetiš stvari koje ti nedostaju.”

Kapisla me zbunjeno gleda.

Pokušavam da ga umirim pogledom.

Grevalo, Baba Grozin ogromni crni maćor, lenjo ulazi u kancelariju i naskaće na sto. Baba Groza ga

miluje rukom zaštićenom gvozdenim štitnikom. Ona je jedina koja sme da dodirne tog mačora a da je ta zverka ne izgrebe do krvi.

„To bi bilo sve”, sikće Baba Groza. „Možete da idete.”

Dok se Kapisla i ja penjemo glavnim stepeništem ka spavaonici, zastajem pored uramljene, zastakljene kutije s mnoštvom probodenih leptira. Pored nje je fotografija čoveka s naočarima šestouglaonog sivog okvira, pored kog stoji devojčica tužnog lica. „On nije stvaran, znaš, onaj čovečuljak ispod staklenog zvo-
na. On je izmišljen – isto kao i ona vila koja prodaje lebdeće listiće sapuna ili onaj vilenjak koji prodaje limunadu.”

Pokazujem Kapisli gde je kupatilo i zatim ga odvodim u spavaonicu. On steže u rukama svoje ćebe i začuđeno gleda u gole daske na podu iscrtane kredom.

„Ovde nema kreveta”, kažem mu i pokazujem ka iscrtanim pravougaonicima, koji označavaju mesta na kojima bi trebalo da stoje kreveti. „Spavamo na patosu. Navići ćeš se. Kao i na smrad fosforne smese.”

Latica sedi na jedinoj stolici u spavaonici. Ostala siročad leži na ćebadima oko nje. Ona ispravlja leđa da bi izgledala viša nego što jeste i prebacuje ćebe

preko svojih ramena. Zatim izvlači iz džepa nekoliko presavijenih listova Empajer tajmsa. Svake nedelje dobija stare novine da nam ih pročita. Širi listove po patosu i deli nam slike kao slatkiše. Neki od nas sakupljaju fotografije dobrih ljudi i zamišljaju da su to roditelji koji su ih ostavili. Poneki ih iscrtavaju kredom po patosu spavaonice i onda spavaju u njihovom zagrljaju, da bi ujutru ustanovili kako su se njihove slike pretvorile u belu prašinu.

Latica čita naglas uz svetlost sveće. „U toku su pripreme za veliki kraljevski festival u Kristalnoj palati u Londonu.”

„Festival?”

„U Kristalnoj palati?”, čuju se začuđeni glasovi ispod ćebadi.

Latica potvrđuje klimnuvši glavom. „U čast krunisanja kralja. Možete li zamisliti da smo i mi tamo? Biće električna železnica, carski hor i replike zgrada parlamenta iz svih zemalja širom Britanskog carstva!”

Trudim se da ne delujem zainteresovano na pomen tih replika.

Šrafko prestaje da crta oko na patosu. „Nikad nam neće dozvoliti da odemo tamo”, izgovara on ravnim tonom. Šrafko ne voli izmišljene priče. On veruje

samo u ono u šta je sto posto siguran, na primer u to da je Latica najbolja u čitanju, da Grebalo voli da lovi sitna stvorenja i da Baba Groza ima gadnu narav i kratak fitilj.

Mlađa deca glasno čavrljaju.

„Pssst”, šapatom ih upozorava Latica. „Utišajte se.”

Ne želimo da Katanac uleti u sobu i izgrdi nas. Ili još gore, ne želimo da dođe Baba Groza.

Glasovi se pretvaraju u šapate. Šrafko završava svoj crtež oka dodavanjem trepavica, koje izgledaju kao sunčevi zraci.

Latica se nakašlja i dovršava čitanje vesti. Zatim dodaje: „Ko želi da čuje priču?”

Cela spavaonica klima glavom. Svi se nameštaju ispod tankih ćebadi, pa čak i Kapisla, koji izgleda za nijansu bolje iako je još uvek veoma uplašen. Latica nam stalno pripoveda izmišljene priče. One su nam uteha. Beg od stvarnosti. U njima svako može da bude šta god poželi, da ode bilo gde i promeni ono što u stvarnosti nije moguće promeniti.

Latičine oči se šire. „Bio jednom jedan majstor časovničar...”

„Da li je on napravio Veliki sat?”, šapuće jedno

siročce. „Onaj u Londonu, zbog kog cela Imperija radi kao sat?”

„Ne, to je bilo kasnije. Ovaj časovničar pravi drugačije satove. Elem, pošto je bio veoma usamljen i žarko je želeo da ima kćerku, napravio ju je od delova sata.”

Slušam je polovično i gledam kroz prozor u šumu, koja se proteže iza doline. Čekam da svi utonu u san, pa da spavaonica pripadne samo meni.

Latica nastavlja priču. Časovničar umire i posle njega nema ko da navije njegovu kćerku. Ona ostaje siročce. Usvaja je neki grozan čovek koji je tuče i tera je da pere podove premda zna da će devojčica od jake vlage zarđati.

„Hoće li se pojaviti neki princ?”, pita je jedan tanak glasić.

Latica uzdiše. „Zašto u svakoj bajci mora da se pojavi princ koji rešava sve probleme?”

Napolju se već smrklo, kad Latica reče: „Sutra uveče ću vam ispričati ostatak bajke.”

Na nebu se pojavljuje jarka svetlost – blesnula je samo na trenutak i potom nestala.

„Zvezda padalica!”, kažem.

„To znači da je neko siročce upravo pronašlo dom”,

kaže Latica.

Ostala deca, izuzev Šrafka, izvlače se ispod ćebadi, prilaze prozoru i uzbuđeno čavrljaju, zamišljajući kako bi izgledalo kada bi ih neko usvojio ili kada bi uspjeli da pobjegnu odavde. Ali istina je da ne možemo nikuda – mi smo isti kao oni probodeni leptiri u staklenoj kutiji. U *Košmrak* dosad nije zakoračio nijedan usvojitelj. Odavde nijedno dete nije izašlo. Jedanput je Zupčanik pokušao da se iskrade u jednom od dostavnih kamiona, ali budući da svi vozači rade za Baba Grozu, stigao je samo do kraja prilaznog puta. To je sve što mi ovde vidimo – parne kamione, zaprežna kola, motorne kamionete. Oni odvoze šibice, a dovoze drvo i hranu. I jednom godišnje posećuje nas inspektor. Baba Groza ga dočekuje ispred kapije, tako da nijednom nije kročio u unutrašnjost *Košmraka*.

Nakon što Latica ugasi sveću vlažnim prstima, mlađa deca nikako da se skrase. Ležim u mraku i čekam da se smire i da im se disanje ujednači.

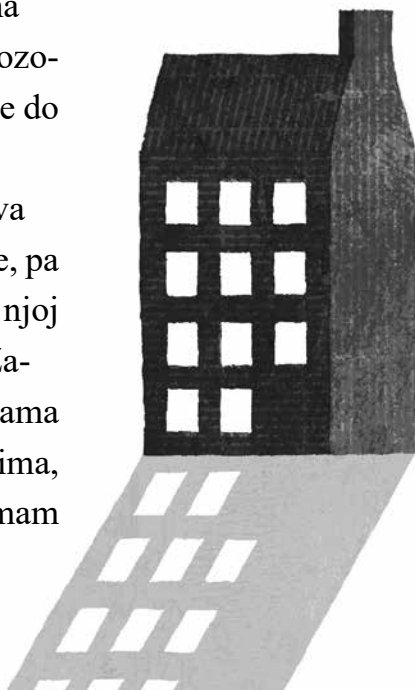
Kad svi utonu u san, ustajem i na prstima odlazim do kamina u kom godinama nije gorela vatra. Pazim da ne nagazim na iscrtane cvetove na podu – oni mnogo nedostaju ostaloj deci, a ja ih uživo nikad nisam ni video. U skrivenom delu kamina nalaze se modeli

kuća, koje već godinu dana krišom pravim od kutija šibica.

Uzimam nova drvca, koja sam ukrao iz Sobe za šibice, i pažljivo im odsecam fosforne glavice. Zatim ih lepim na mesto dimnjaka na svom poslednjem modelu. Dosad sam ih napravio već desetak, uglavnom na osnovu slika iz novina. Pravim ih da bih održao u životu svoju veliku želju da pronađem dom – verujući da ona tako neće izbledeti i da će se jednom obistiniti.

Pažljivo uzimam završenu kuću i postavljam je na prozorsku dasku. Dok se divim svom novom delu, preplavljuje me osećanje ponosa. Ovo je velika gradska kuća. Onakva kakve postoje u Londonu. Ima četiri sprata, velike prozore i stepenice koje vode do ulaznih vrata.

Mesečina osvetljava unutrašnjost moje kuće, pa mi se čini kao da su u njoj upaljena sva svetla. Zamišljam da u tim sobama pucketa vatra u kaminima, vidim sebe kako uzimam



knjige s polica i pravim nešto lepo u radionici. I zamišljam svoju novu porodicu.

Ne želim da razbijem čaroliju, ali kako se mesec pomera, tako bledi svetlost na prozorčićima moje kuće i penje se ka krovu, osvetljavajući novopostavljeni dimnjak. Vraćam model na skrovito mesto unutar kamina i zavlačim se ispod ćebeta. Dok polako tonem u san, čvrsto čuvam u glavi slike svoje zamišljene porodice, mnogo čvršće nego što novopridošlo siročče steže kutiju šibica pošto prvi put zakorači ovamo.



Baba Grozin gong budi nas tačno u šest sati. Kad završimo s umivanjem i pranjem zuba, silazimo u trpezariju. Katanac se pojavio s kolicima i samovarom i Kapisla mi upućuje pogled koji znači ne mogu da verujem da ćemo istu kašu dobiti i za doručak.

„Navići ćeš se”, kažem mu.

„Mmm”, ubacuje se Latica. „Sad ću zamisliti da jedem čokoladni puding sa šlagom, a večeras ću se sladiti ukusnom pitom od jabuka.”

„I mi ćemo”, horski se slažu ostala deca.

Posle doručka idemo hodnikom za Baba Grozom i Katancem. Zaustavljamo se ispred smaragdno obo-

jenih vrata, koja razdvajaju kuću od fabrike. Glavna mašina odavno je počela da radi. Njeno klaparanje i tandrkanje toliko je glasno da od silne buke niko ne bi mogao da čuje ni samog sebe, kad bi se uopšte i usudio da pisne.

Baba Groza pretura po svežnju ključeva, pronalazi jedan, ubacuje ga u ključaonicu i otvara vrata. Iza njih se nalazi metalno stepenište koje vodi do glavne mašine na prvom spratu. Nijedno siročće, izuzev Katanca, ne sme tamo da zakorači.

„Odnesi one džakove s crvenim fosforom do kazana”, kaže mu ona. „I pobrini se da ubaciš dovoljno lepka.”

Ti džakovi deluju veoma teški, ali Katanac s lakoćom prebacuje jedan preko ramena i penje se stepenicama. Baba Groza odvodi nas ostale vijugavim hodnikom do drugih zelenih vrata na kojima stoji natpis:



**PROSTORIJA ZA
PAKOVANJE ŠIBICA**

Unutra se masivni vodopad od šibica sliva od ivice prozora na suprotnom zidu do poda. Ispod tog vodopada celom dužinom prostorije proteže se pokretna

traka, koja prenosi reku šibica do mesta gde ona u kaskadama pada na ogromnu gomilu. Sa svake strane pokretne trake nalaze se radne stanice sastavljene od po dva sedišta, pored kojih se nalaze hrpe praznih kutijica.

„Ovde radimo”, kažem Kapisli dok ga vodim ka jednoj radnoj stanici. „Mašina na spratu pravi šibice, a mi ih ovde pakujemo u kutijice i slažemo u sanduke.”

Kapisla tužno klima glavom i mrmlja nešto o tome da želi nazad svoje olovne vojnike.

„Nisam te razumeo. Šta si rekao?”

„Uzela mi je sve moje olovne vojnike.”

„Baš mi je žao.”

Ne sećam se jesam li imao igračke kad sam stigao ovamo, ali video sam slike nekih igračaka u novinama. Mora da je jako tužno kad ti oduzmu nešto što ti mnogo znači.

Pokazujem Kapisli kako da zahvati snop šibica – ni premalo, ni previše – kako da napuni kutijicu i složi je u transportni sanduk.

Mnogo je nespretnan.

Ruke mu se tresu i ne uspeva lepo da zahvati šibice, pa se one rasipaju na sve strane.

Želim da bude mnogo bolji od prethodnog siročeta

s kojim sam radio, ali on je čak i lošiji od njega.

Možda je Latica u pravu.

Možda stvarno neće izdržati do jutra.

